

SPRIEVODCA NÁUČNÝM CHODNÍKOM SLANÁ VODA – BABIA HORA

Vážení návštevníci,

srdečne Vás vítame na náučnom chodníku,
ktorý Vás prevedie prírodou Babej hory.

Tento náučný chodník bol vybudovaný v roku 1985
a v rokoch 2010 až 2015 bol zrekonštruovaný Štátnou
ochranou prírody Slovenskej republiky, Správou Chránenej
krajinnej oblasti Horná Orava. Rekonštrukcia náučného
chodníka bola spolufinancovaná z projektu „Zlepšenie
informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti
o územiach NATURA 2000 v CHKO Horná Orava“.

Či ste si už prišli oddýchnuť od každodenného zhonu,
pokochať sa krásou prírody alebo „lámate“ turistické
rekordy, veríme, že budete okolitú prírodu rešpektovať
a správať sa ako „dobře vychovaný milovník hôr“.

Nezabúdajte, že nasledujúce generácie budú môcť
obdivovať len to, čo dnes nezničíte.

Správajte sa k našej prírode tak, ako by ste si ju
požičali od vlastných detí. Dúfame, že pobyt
v krásnej oravskej prírode Vám pomôže pookriať
na tele i na duši. Tešíme sa na ďalšiu
návštevu.

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O NÁUČNOM CHODNÍKU

Kraj: Žilinský

Okres: Námestovo

Katastrálne územie: Oravská Polhora, Rabčice

Východisko: chata Slaná voda – informačné centrum

Trasa: chata Slaná voda – Vonžovec – Hviezdoslavova horáraň (Podvršie) – Lávky – Šťaviny – Babia hora

Dĺžka: 10,2 km

Prevýšenie: 980 m (najnižšie miesto: za odbočkou na Hviezdoslavovu aleju – 745 m n. m., najvyššie miesto: vrchol Babej hory – 1 725 m n. m.)

Čas prechodu: 4 hod.

Počet zastávok: 13

Zameranie chodníka: prírodovedný, ochranársky, kultúrno – historický

Typ chodníka: samoobslužný, lineárny, peší, letný

Náročnosť terénu: stredne náročný

Rok otvorenia, garant: 1985, (rekonštrukcia v rokoch 2010 - 2015), Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajinnej oblasti Horná Orava

Prístup: najbližšia zastávka SAD Oravská Polhora, Jednota; od zastávky vedie asfaltová štátna cesta na začiatok NCH pri chate Slaná voda (2,6 km)

Kontakt: Správa Chránenej krajinnej oblasti Horná Orava, Bernolákova 408, 02901 Námestovo, tel.: 043 55 22 466, E-mail: chkoho@sopsr.sk

ZASTÁVKA Č. 1 – VSTUP

Náučný chodník začína pri chate Slaná voda. Je to známe turistické miesto, ktoré sa nachádza pod úpäťm Babej hory v horskom prostredí vzdialené cca 3 km od obce Oravská Polhora. Od chaty Slaná voda vedú značené turistické chodníky na Babiu horu a turistický prechod do Poľska. Lokalita je súčasťou Chránenej krajinskej oblasti Horná Orava. Zasahuje do geomorfologických celkov Oravské Beskydy, Podbeskydská brázda, Podbeskydská vrchovina, Kysucká vrchovina, Oravská kotlina a Oravská Magura, do okresov Dolný Kubín, Námestovo a Tvrdošín. Vyhlásená bola v roku 1979 a má rozlohu 587,4 km². Nachádza sa v najsevernejšej časti Slovenska, kde najväčšiu plochu zaberajú flyšové pohoria s flyšovými horninami (pieskovce, ílovcy). Viac sa o CHKO Horná Orava dozvieme z náučnej tabule.

Slaná Voda je aj miesto niekdajších kúpeľov, keďže sa tu nachádzajú minerálne, hlavne jódo – brómové pramene. Pramene slanej vody boli známe už v 16. storočí. Od miesta bývalých kúpeľov sa vydávame po asfaltovej ceste na sever k ďalšej zastávke.

ZASTÁVKA Č. 2 – SVET RAŠELINIŠK

Od prvej zastávky prechádzame ku rašelinisku Slaná voda. Cestou je odbočka doprava na Hviezdoslavovu alej, ktorou sa dá priamo dostať na zastávku č. 6 nášho náučného chodníka. My sa však vydávame rovno v smere na Vonžovec. Prechádzame cez most, ktorým prekonávame rovnomenný potok. Tu sa nachádza zastávka č. 2 a zároveň vstupná brána na povalový chodník rašeliniska Slaná voda. Rašeliniská patria k najohrozenejším ekosystémom nielen na Slovensku, ale aj vo svete. Rašelinisko je druh ekosystému na trvalo zamokrených stanovištiach, v ktorom sa v podmienkach obmedzeného prístupu kyslíka hromadia odumreté organické zvyšky v rôznom stupni rozkladu, čím vzniká rašelina.

Jedným z najzachovalejších rašelinísk na Slovensku je aj rašelinisko Slaná voda. ▶

ZASTÁVKA Č. 3 – FLÓRA RAŠELINÍSK

Po povalovom chodníku ideme priamo po rašelinisku a dostávame sa k zastávke č. 3. Po ceste povalovým chodníkom môžeme vidieť priamo v rašelinisku malé informačné tabuľky, ktoré poukazujú na zvláštnosti a druhy rašeliniska. Na zastávke č. 3 je vybudovaná drevená terasa so stolom a lavicami, kde si môžeme odýchnuť. Na náučnej tabuli sa dozvieme viac o flóre rašeliniska.

Rašelinisko Slaná voda patrí medzi floristicky najzaujímavejšie lokality Oravy. Pokladáme ho za postglaciálny relikv z konca posledného zaľadnenia. V tom období chladné ľadové obdobie vystriedalo atlantické a subatlantické obdobie, vyznačujúce sa teplým a vlhkým podnebím, priaznivým pre tvorbu rašeliny. Tieto podmienky mali významný vplyv na vznik špecifickej flóry. Pre rašelinisko je charakteristický výskyt machov rašeliníkov (*rad Sphagnales*).

ZASTÁVKA Č. 4 – FAUNA RAŠELINÍSK

Povalovým chodníkom pokračujeme popri lesnej časti rašeliniska. Podobne, ako na predchádzajúcej zastávke, si tu môžeme oddýchnuť na terase so stolom a lavicami a popritom sa niečo dozvieme o faune rašelinísk.

Na oravských rašeliniskách bolo zistených 32 druhov vážok. K najznámejším patria vážky rodu

Leucorrhinia. Špecifickým mikroklimatickým a vegetačným podmienkam sa prispôbili a zachovali jedinečné spoločenstvá živočíchov. Po oboznámení sa s faunou rašelinísk opúšťame povalový chodník a smerujeme ďalej po lesnej spevnenej ceste na Vonžovec.

ZASTÁVKA Č. 5 – NATURA 2000

Po ceste od povalového chodníka míňame oplotenú oboru, v ktorej miestni poľovníci chovajú diviaky. Po približne 100 m sa po ľavej strane pripája panelová cesta, ktorá vedie k vrtu. Vrt bol vytvorený v rokoch 1986 – 1988 v snahe oživiť na Slanej vode kúpeľnú tradíciu. Výskumný vrt ukázal, že ide o veľmi mineralizovanú vodu teploty okolo 47 °C s vysokým obsahom jódu a brómu. Zdroj má výdatnosť okolo 6 l/s. Vrt je uzavretý v drevenom objekte a je zaplombovaný. Jeho hĺbka je 2 417 m. Od vrtu sa dostávame na rázcestie Vonžovec 784 m. n. m. Od rázcestia je možné sa vydať na Malú Babiu horu alebo Kohútovou dolinou na Polhorskú pílu.

Na náučnej tabuli tejto zastávky sa dozvedáme viac o tom, čo to je Natura 2000. Táto symbolizuje

ochranu prírodných hodnôt Európskej únie. Hlavným cieľom je zachovanie prírodného dedičstva významného

nielen pre príslušný členský štát, ale hlavne pre Európsku úniu ako celok. Predstavuje sústavu chránených území európskeho významu vyhlásených na ochranu biotopov, živočíchov a rastlín, ktoré sú na území členských štátov EÚ vzácné alebo ohrozené.

ZASTÁVKA Č. 6 – VYUŽÍVANIE PRÍRODY BABEJ HORY V MINULOSTI A DNES

Od zastávky na Vonžovci sa vydávame na východ. Na ľavej strane môžeme vidieť kalamitisko na lokalite Paseky, ktoré je dôsledkom veternej smršte z roku 2002. Po pravej strane je Rabčická hoľa, kde sa pasú ovce. Aj z toho dôvodu je ďalšia zastávka pri rampe lesnej cesty venovaná téme salašníctva.

ZASTÁVKA Č. 7 – KULTÚRNE DEDIČSTVO BABEJ HORY

Od zastávky č. 6 sa poberáme cez lesné pásmo a most cez rieku Bystrá na zastávku pri Hviezdoslavovej hájovni na Rovniach. Pavol Országh Hviezdoslav prežil všetky svoje tvorivé roky na Orave a hájovňa pod Babou horou bola častým miestom oddychu počas jeho výletov do prírody. V krásnej oravskej prírode nachádzal inšpiráciu pre svoje diela. Expozícia Hviezdoslavovej Hájnikovej ženy je prvým skutočným literárnym múzeom na Slovensku, venovaným dielu básnika, ktoré bolo otvorené v roku 1979. Pôvodná hájovňa, ktorú navštevoval P. O. Hviezdoslav, vyhorela v roku 1912, až potom bola postavená súčasná budova. V roku 1904 sa v tejto hájovni narodil významný slovenský prozaik Milo Urban, autor románu Živý bič a mnohých ďalších významných diel. Jemu je venovaná ďalšia časť expozície v susednom objekte.

ZASTÁVKA Č. 8 – HOSPODÁRENIE V LESE

Od zastávky č. 7 sa vydávame popri lesnej zväžnici do lesov Babej hory. Tieto lesy patria do zóny C územia Chránenej krajiny oblasti Horná Orava, kde platí 3. stupeň územnej ochrany v zmysle Zákona o ochrane prírody a krajiny. Po prekonaní dreveného mostíka cez rieku Bystrá sa dostávame na zastávku č. 8. Je to lokalita s názvom Lávky. Od tejto zastávky začína zóna B so 4. stupňom územnej ochrany. Územie nadväzuje na zónu A, ktorá je územím s najvyšším 5. stupňom územnej ochrany. Zóna B tvorí jej ochranné pásmo. Cieľom vyhlásenia A zóny je zabezpečenie ochrany horských smrekových lesov.

ZASTÁVKA Č. 9 – PRALESY

Nachádzame sa na lokalite Šŕaviny. Názov lokality sa viaže na rastlinu štiav alpínsky (*Rumex alpinum*), ktorý sa tu rozšíril v dôsledku pasenia hospodárskych zvierat v minulosti. V dôsledku tejto činnosti tu okrem vypaľovania a klčovania kosodreviny došlo k prehnojeniu

a následne k rozšíreniu nepôvodných rudérálnych spoločenstiev. Na zastávke je altánok s lavičkami a rozhľadňou, kde sa môžeme pokochať výhľadom na Oravu.

Približne 300 m od zastávky na Šŕavinách v lesnej časti

začína hranica A zóny Babia hora. Je tu náučná tabuľa venovaná pralesom. Tieto lesy, nachádzajúce sa už v rezervácii, patria k najzachovalejším lesným ekosystémom v rámci CHKO Horná Orava. Aj z tohto dôvodu bolo toto územie zaradené do najprísnejšie chránenej A zóny a zároveň je územím európskeho významu SKUEV0189

Babia hora. Ochrana pralesov na najvyššom vrchu Oravských Beskýd sa datuje od roku 1926, kedy tu bola vyhlásená rezervácia „Kotlina pod Babou horou“. Priemerný vek porastov sa pohybuje od 160 do 205 rokov. V súčasnosti je vývoj porastov na pomerne veľkých plochách dynamický v dôsledku prírodných disturbancií (vietor, podkôrny hmyz).

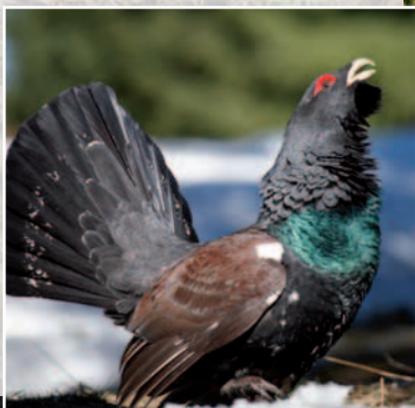

ZASTÁVKA Č. 10 – FAUNA BABEJ HORY

Z lesa na Šťavinách vychádzame na menšiu holinu, ktorej spodná časť je porastená štiavom. Tu sa nachádza aj turistický prístrešok, kde sa môžeme schovať pred nepriazňou počasia. Stúpáním od prístrešku sa dostávame na zastávku A10.

Lesné porasty Babej hory sú významným útočiskom vzácnych a ohrozených druhov živočíchov montánneho karpatského lesa. Bolo tu zistených 210 druhov stavovcov, z toho 49 cicavcov, 138 vtákov, 12 obojživelníkov, 6 plazov a 5 druhov rýb. Z bezstavovcov je na Babej hore známych približne 3 600 druhov. Pozoruhodný najmä pre výskum je výskyt približne 150 druhov pavúkov. Zo živočíšnych druhov sú tu európsky významné druhy veľkých šeliem – medveď hnedý (*Ursus arctos*), vlk obyčajný (*Canis lupus*), či rys ostrovid (*Lynx lynx*). Vysokohorské lúky v alpínskom a subalpínskom stupni sú životným priestorom pre tetruvca hoľniaka (*Lyrurus tetrix*). Lesné porasty a staré lesy sú zase domovom vzácného hlucháňa hôrneho (*Tetrao urogallus*). V skalnatých sutinách nad hornou hranicou lesa žije endemický druh Karpát hraboš tatranský (*Microtus tatricus*).

ZASTÁVKA Č. 11 – FLÓRA BABEJ HORY

Z lesov Babej hory postupujeme na lúky subalpínskeho stupňa. Zastávka č. 11 sa nazýva aj „Pri Studničke“, keďže jej súčasťou je upravená studnička s priezračnou, ľadovou osviežujúcou vodou.

Zastávka je venovaná rastlinstvu Babej hory, ktorá patrí medzi najcennejšie botanické územia Slovenska. Nachádza sa tu pestrá paleta rastlín lesov, lúk, hólí, skál a pramenísk. Podľa doterajších výsledkov flóru tvorí až 750 druhov vyšších rastlín a okolo 200 druhov machov. Približne 50 z nich je ohrozených a chránených. V rámci vegetačného členenia rozlišujeme v masíve Babej hory 5 zonálnych stupňov: podhorský, nižší horský, vyšší horský, subalpínsky a alpínsky. Na vrchole Babej hory sa vyvinul, ako na jedinom mieste na Slovensku na flyšovom podloží, alpínsky vegetačný stupeň. Z plavúňov spomeňme jedovatý chvostík jedľovitý (*Huperzia selago*), ďalej plavúň zaplavovaný (*Lycopodium inundatum*), plavúnik alpínsky (*Diphasiastrum alpinum*) a jelení jazyk (*Phyllitis scolopendrium*). V okolí skalných sutín sa miestami objavuje chránený horec bodkovaný (*Gentiana punctata*).

Azda najvýznamnejší botanický druh Babej hory, ktorý nesie aj jej meno, rastie tesne pod jej vrcholom. Je to rožec alpínsky babiohorský (*Cerastium alpinum* subsp. *babiohorense*), ktorý tu má jediný výskyt na Slovensku.

ZASTÁVKA Č. 12 – NEŽIVÁ PRÍRODA BABEJ HORY

Po občerstvení smerujeme k predposlednej zastávke nášho chodníka. Nachádza sa v skalných sutinách na hranici s Poľskom. Za jasného počasia môžeme z tejto zastávky pozorovať od juhozápadu sa tiahnuce Oravské Beskydy, pod nimi je zníženina Podbeskydskej brázdy, ďalej znížené i vyvýšené časti reliéfu Podbeskydskej vrchoviny, Oravsko – nowotargskú kotlinu so zrkadliacou sa plochou Oravskej priehrady, za ňou je Oravská Magura a v diaľke horský hrebeň Východných, Západných i Nízkyh Tatier, Chočských vrchov, Veľkej a Malej Fatry. Horský masív Babej hory patrí geologicky k jednotke nazvanej flyšové pásmo, ktorého podložie tvoria až niekoľko tisíc metrov hrubé sledy pravidelne sa striedajúcich pieskoviec a ílovcov. Môžeme pozorovať aj niektoré špecifické geologické procesy založené na fázovej premene vody v horninách a pôdach podmieňujúce vznik niektorých morfológických tvarov, ako napr. mrazovým zvetrávaním vzniknuté kamenné moria, mrazové zruby, polygonálne pôdy, regelačné (mrazom vzniknuté) trhliny a stupne.

Geologickou zaujímavosťou Babej hory je výskyt pseudokrasových jaskýň, ktoré vznikli vplyvom gravitačných svahových deformácií a pohybov. Na Babej hore bolo doteraz objavených 7 jaskýň (6 na Malej Babej hore a 1 na Babej hore).

ZASTÁVKA Č. 13

– BABIA HORA KRÁĽOVNÁ BESKÝD

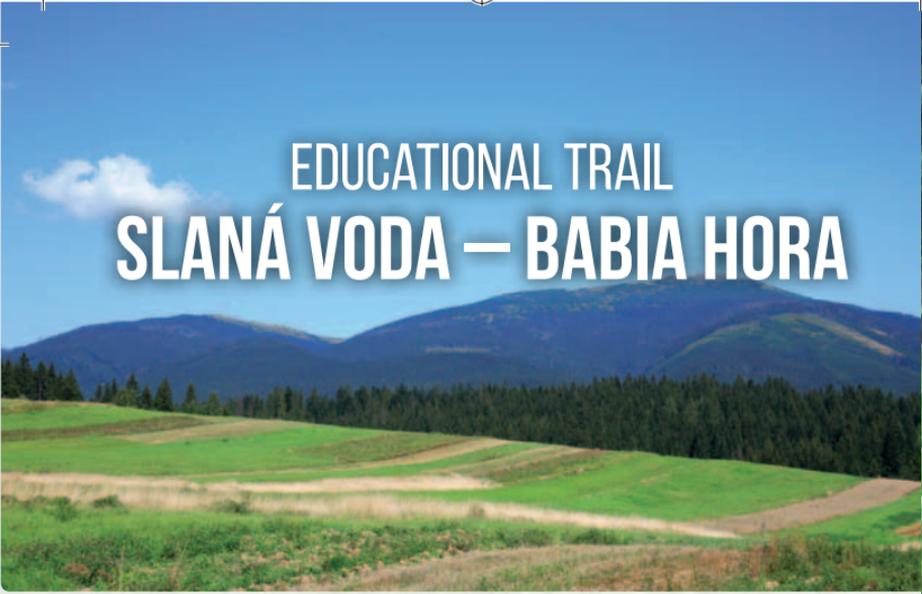

Po dlhej a náročnej trase sa dostávame na samotný vrchol Babej hory vo výške 1 725 m n. m. Babia hora so svojou výškou zaraďuje Oravské Beskydy na tretie miesto medzi najvyššími pohoriami na Slovensku, hneď po Tatrách a Nízkych Tatrách. Najvyšší vrchol v Západných Beskydách na slovensko – poľskej hranici je nazývaný aj Kráľovná Beskýd. Štít Babej hory po poľsky nazývaný aj Diabolský (Diabľak) je známy krásnymi východmi a západmi slnka, ale tiež prudkými zmenami počasia.

Na vrchole je zachovaný kamenný stĺp (z r. 1876) postavený na počesť 70. výročia výstupu arcikniežaťa Jozefa Habsburgského na Babiú horu. Azda k najznámejším turistom, ktorý vystúpil na vrchol Babej hory, patrí pápež Ján Pavol II. V mladosti ako aktívny turista ju viackrát navštívil a osobitný vzťah k nej dokladuje aj prelet vrtníkom, ktorý 3 krát obletel ponad Babiú horu v roku 1997 pri jeho pápežskej návšteve Poľska.

Výstupy na Babiú horu sú nielen turisticko-rekreačnou aktivitou, ale stávajú sa aj tradíciou. Prekrásna je tradícia slovenských a poľských turistov, ktorí sa stretávajú na novoročných výstupoch, spievajú vianočné piesne a prajú si všetko najlepšie do ďalšieho roka. Tak ako sa traduje, že každý Slovák by mal vystúpiť na Kriváň, tak každý Oravčan by mal vystúpiť na Babiú horu, keďže tento štít je jedným zo symbolov Oravy.

EDUCATIONAL TRAIL SLANÁ VODA – BABIA HORA

Dear visitors,

we welcome you on this educational trail, which takes you through the Babia Hora nature. This educational trail was built in 1985, and from 2010 to 2015 it was reconstructed at the initiative of the State Nature Conservancy of the Slovak Republic, Administration of the Horná Orava Protected Landscape Area.

The reason for the reconstruction of the educational trail was the project entitled „Improving the public environmental awareness of NATURA 2000 areas in PLA Horná Orava“.

Whether you have come to rest from the everyday rush, admire the beauty of the nature or “break” hiking records, we believe that you will respect the natural surroundings and act like a “well-behaved mountain lover”.

Please remember that future generations will only be able to admire what we do not destroy today. Please treat our nature as if you are borrowing it from your own children.

We hope that your stay in the beautiful Orava nature will help liven up your body and soul.

We look forward to your next visit.

Spolufinancované z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) v rámci projektu Zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti o územiach NATURA 2000 v CHKO Horná Orava

BASIC INFORMATION ABOUT THE EDUCATIONAL TRAIL

Region: Žilina

District: Námestovo

Cadastral Area: Oravská Polhora, Rabčice

Starting Point: the Slaná Voda cottage – Information Centre

Route: the Slaná Voda cottage – Vonžovec – the P. O. Hviezdoslav Gamekeeper´s lodge (Podvršie) – Lávky – Šťaviny – Babia Hora

Length: 10.2 km

Gain in Elevation: 980 m (lowest point: by a turn to Hviezdoslav Alley - 745 m above sea level; highest point: Babia Hora peak - 1,725 m above sea level)

Trip Time: 4 h

Number of Stops: 13

Focus of the Path: nature-scientific, protective, cultural – historical

Type of Path: self-service, linear, hiking, summer

Difficulty of the Terrain: moderate

Year of Opening – Sponsor: 1985 (reconstruction in 2010 – 2015) – the State Nature Conservancy of the Slovak republic, Administration of the Horná Orava Protected Landscape Area.

Access: nearest bus stop: Oravská Polhora, Jednota, a paved road leads from the bus stop to the beginning of the nature trail by the Slaná Voda cottage (2.6 km)

Contact: Administration of the Horná Orava Protected Landscape Area, Bernolákova 408, 029 01 Námestovo, tel.: 043 55 22 466

STATION 1 – THE STARTING POINT

The educational trail starts at the Slaná Voda cottage. It is a well-known tourist spot located at the foot of Babia Hora in a mountainous area approximately 3 km from the village of Oravská Polhora. Marked tourist trails lead from the Slaná Voda cottage to Babia Hora and the tourist crossing to Poland. This territory is a part of the Horná Orava Protected Landscape Area (PLA), which is one of 14 protected landscapes areas in Slovakia. It extends from the Podbeskydská vrchovina, Podbeskydská brázda, Oravské Beskydy, Orava Basin and Oravská Magura to the Dolný Kubín, Námestovo and Tvrdošín districts. It was established in 1979 and its area now consists of 58,738 ha. It is located in the northernmost part of Slovakia, where the largest portion of the area is made up of flysch mountains with flysch rocks (sandstones, claystones). We will learn more about the Horná Orava PLA from the educational board.

Slaná Voda is also the location of a former spa, since there are mineral, especially iodine – bromine, springs here. Salt water springs have been known since the 16th century. From the site of the former spa, we take the paved road to the north to the next station.

STATION 2 – THE WORLD OF PEATLANDS

From the first stop, we can now get to the Slaná Voda Fen. There is a turn to the right at the Hviezdoslav alley which takes you directly to Station 6 of our nature trail. But we are heading straight, in the direction of Vonžovec. We will cross a bridge over a stream with that same name. There we will find Station 2 as well as the gateway to the wooden path of the Slaná Voda Fen. Fens belong among the most endangered ecosystems not only in

Slovakia but also around the world. A fen is a kind of ecosystem on permanent wetland sites, where dead organic compounds in various stages of decomposition accumulate under conditions of a limited access of oxygen, which creates peat.

The Slaná Voda Fen is one of the most well-preserved fens in Slovakia ▶

STATION 3 – FEN FLORA

Walking on the wooden path right above the fen surface, we get to station number 3. Along the wooden path, we can see small information boards directly in the fen pointing out the peculiarities and types of peatlands. At station 3, a wooden terrace with table and benches where you can rest has been built. We can learn more about the flora of the fen from the educational board.

The Slaná Voda Fen belongs among the most interesting floristic sites in Orava. We reckon that it is a post-glacial relict from the end of the last glaciation. During that period, the cold glacial period was replaced by the Atlantic and sub-Atlantic period, characterized by a warm and humid climate favourable for the creation of peat. These conditions have had a significant influence on the formation of specific flora. The occurrence of sphagnum mosses (the order *Sphagnales*) is typical for the fen.

STATION 4 – FEN FAUNA

Following the wooden footpath, we walk along the forest part of the fen. Similarly as at the previous stop, we can relax here on a terrace with table and benches and at the same time learn something about the fauna of fens.

32 kinds of dragonflies have been identified in fens in Orava. The best known are from the *Leucorrhinia* genus. Unique communities of animals have survived and adjusted to the specific microclimate and vegetation conditions.

After learning about the fauna of the fen, we now leave the wooden path and walk along the gravel forest road towards Vonžovec.

STATION 5 – NATURA 2000

On the way from the wooden path, we pass a fenced enclosure where wild boars are kept by local hunters.

After approximately 100 m on the left side, there is a concrete panel road leading to a borehole. The borehole was created in 1986 – 1988 in order to revive the Slaná Voda spa tradition.

Results from the borehole indicated that there is very mineralized water there with a temperature of about 47°C and a high concentration of iodine and bromine content. The discharge of the spring is about 6 l/s. The borehole is enclosed in a wooden object and is sealed. It has a depth of 2417

m. From the borehole, we get to the Vonžovec crossroads, 784m above sea level. From the crossroads it is possible to reach Malá

Babia Hora or to go through the Kohútová Valley to the Polhorská saw-mill.

STATION 6 – THE USE OF THE BABIA HORA NATURE IN THE PAST AND TODAY

From the stop at Vonžovec, we head east. On the left side, we can see the calamity area at the Paseky site, which is a result of the 2002 windstorm. On the right side, there is the Rabčice grassland, where sheep usually graze. Therefore, this stop at the forest road ramp is also dedicated to the shepherding theme.

STATION 7 – BABIA HORA CULTURAL HERITAGE

From Station 6, we head through the forest and over the bridge crossing the Bystrá River to the stop at the Hviezdoslav cottage on Rovne. Pavol Országh Hviezdoslav spent all his productive years in the Orava region and the cottage below Babia Hora was often his resting place during his trips into the countryside. He found inspiration for his works in the beautiful Orava nature. The Hviezdoslav's Hajniková žena exposition is the first real literary museum in Slovakia dedicated to the poet's work and was opened in 1979. The original cottage visited by P. O. Hviezdoslav burned down in 1912, only after that was the present building built. In 1904, Milo Urban, an important Slovak writer, author of the novel *The Living Whip* (*Živý bič*) and many other important works, was born in the cottage. One section of the exhibition in the neighbouring building is dedicated to him.

STATION 8 – FOREST MANAGEMENT

From Station 7, we head along the forest logging road toward the Babia Hora forests. These forests belong to Zone C in the Protected Landscape Area of Horná Orava with a 3rd level of territorial protection under the Nature and Landscape Protection Act. After crossing the wooden bridge over the Bystrá River we get to Station 8. This is the area called Lávky. At this stop, Zone B, with the 4th level of protection, begins. The area interconnects with Zone A, which is the area with the highest (5th) level of territorial protection. Zone B forms a protective reservation zone. The aim of the declaration of the zone is to ensure the protection of mountain spruce forests and the regulation of forestry activities in the Zone B forest areas.

STATION 9 – PRIMEVAL FORESTS

We are now at the Šťaviny site. The site name is linked to the Alpine dock (*Rumex alpinum*) plant. It is a foreign species, which was spread as a result of livestock grazing in the past. A consequence of this activity, in addition to burning and grubbing mountain pine, was the over-fertilization and subsequent extension of foreign ruderal communities. There is a gazebo with benches at the stop, and we can admire the view of Orava from the observation tower, which is also located here.

Approximately 300 m away from the Šťaviny stop in the forest area, the Zone A territory of Babia Hora begins. There is an information board dedicated to old-growth forests here. These forests, already situated in the reservation, are the best preserved forest ecosystems within the Horná Orava PLA. Therefore, this area was included in the strictest protected Zone A; it is also an area of European importance (SKUEV0189 Babia Hora). Protection of the forest on the highest peak of the Oravské Beskids dates from 1926, when the "Basin below Babia Hora". The average age is between 160-205 years. At present, the forest growth is quite dynamic on relatively large areas due to natural disturbances (wind, bark beetles).

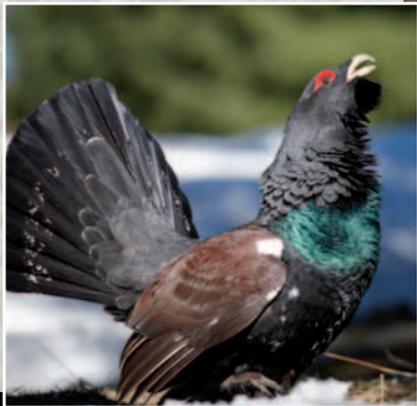

STATION 10 – BABIA HORA FAUNA

From the forest at the Šťavina site, we now come to a smaller forest glade, whose lower part is covered with Alpine docks. There is also a tourist shelter here, where we can hide from bad weather. Climbing up from the shelter, we get to Station 10.

The Babia Hora forests are an important shelter for the rare and endangered species of animals of the Carpathian montane forest. 210 kinds of vertebrates, including 49 mammals, 138 birds, 12 amphibians, 6 reptiles, and five kinds of fish have been identified here. There are also about 3,600 known species of invertebrates on Babia Hora. There is also a remarkable occurrence of about 150 species of spiders, which is important especially for research. Among other animal species living here, there are species of European importance such as large carnivores – the brown bear (*Ursus arctos*), the grey wolf (*Canis lupus*) and the Eurasian lynx (*Lynx lynx*). Alpine grasslands at the alpine and subalpine level are the habitat for the black grouse (*Lyrurus tetrix*). Forests and old forests are home to the western capercaillie (*Tetrao urogallus*). The Tatra pine vole (*Microtus tatricus*), an endemic Carpathian species, lives in the rocky debris above the tree line.

STATION 11 – BABIA HORA FLORA

From the forests of Babia Hora, we get to the subalpine grasslands level. Station 11 is also called "At the Well" because at the stop a well with refreshing crystal clear ice water has been rebuilt.

The theme of this stop is dedicated to the flora of Babia Hora. Babia Hora belongs among the most valuable botanical areas in Slovakia. There is a wide variety of plants, forests, grasslands, rocks and spring areas located here. According to the current research, the flora consists of 750 species of vascular plants and about 200 kinds of moss. Around 50 of them are endangered and protected. We distinguish 5 vegetation zones on Babia Hora: foothill, lower mountain, higher mountain, subalpine and alpine. The only Alpine zone on flysch bedrock in Slovakia has evolved on the peak of Babia Hora. Among clubmosses, let us mention the highly poisonous Northern firmoss (*Huperzia selago*), the inundated clubmoss (*Lycopodium inundatum*), the Alpine clubmoss (*Diphasiastrum alpinum*) and the hart's-tongue fern (*Phyllitis scolopendrium*). The protected spotted gentian (*Gentiana punctata*) can be found in the surrounding rocky debris.

Perhaps the most significant botanical species of Babia Hora with an identical name grows just below its peak. It is the Alpine chickweed (*Cerastium alpinum* subsp. *babiogorense*), whose only occurrence in Slovakia is here in this territory.

STATION 12 – BABIA HORA INAMINATE NATURE

After refreshing ourselves with “the cleanest” water in the Orava region, we head for the next to the stop of our trail. It is located in rock screes on the border with Poland. From the stop, and in clear weather, we can view the Orava Beskid range to the southwest, below them is the lowland of the Podbeskydská furrow, lowered and raised parts of the Podbeskydská highlands relief, the Orava - Nowotarg basin with the reflecting surface of the Orava dam, beyond that is Oravská Magura, in the distance there is the mountain range of the Eastern, Western and Low Tatras, Choč mountains, and Veľká and Malá Fatras. The Babia Hora mountain massif geologically belongs to a unit called the flysch zone, with the bedrock consisting of several thousands of meters of thick rock formations with alternating sandstone and claystone layers. On Babia Hora, we can observe some specific geological processes based on changes in the phase of water in the rocks and soils causing the formation of several morphological shapes, e.g. stone seas created by frost weathering, frost cliffs, polygonal soils, transverse crevasses (caused by frost) and longitudinal crevasses

The occurrence of pseudokarstic caves, formed due to gravitational slope deformations and movements, is a geological point of interest on Babia Hora. On Babia Hora, so far seven caves (6 caves on Malá Babia Hora and 1 cave on Babia Hora) have been discovered.)

STATION 13

– BABIA HORA – THE QUEEN OF THE BESKIDS

After a long and difficult hike, we finally get to the very top of Babia Hora, at an elevation of 1,725 m. Babia Hora, due to its height, places the Oravské Beskids in the third position among the highest mountains in Slovakia, immediately after the Tatra Mountains and the Low Tatras. The highest peak in the Western Beskids on the Slovak – Polish border is called the Queen of the Beskids. The Babia Hora peak, called the Devil (Diabłak) in Polish, is famous for its beautiful sunrises and sunsets, and also for its rapid changes in weather.

At the top there is a well-preserved stone pillar (from 1876), built in honour of the 70th anniversary of Archduke Joseph Habsburg's climb up Babia Hora. Perhaps Pope John Paul II is the most famous tourist who has climbed up the Babia Hora peak. In his youth, he visited Babia Hora several times as an active tourist, and he proved his special relation to Babia Hora with a helicopter flyover, which flew over it 3 times in 1997 during his papal visit to Poland.

Climbing up Babia Hora is not only a tourist-recreational activity, but it has also become a tradition. A Slovak and Polish tourist tradition has been established over the years. Tourists meet on New Year's climbs singing Christmas carols and wishing each other all the best for next year. As it is said that every Slovak should climb up Kriváň (peak), every inhabitant of Orava should climb up Babia Hora, as the peak is one of the symbols of Orava.

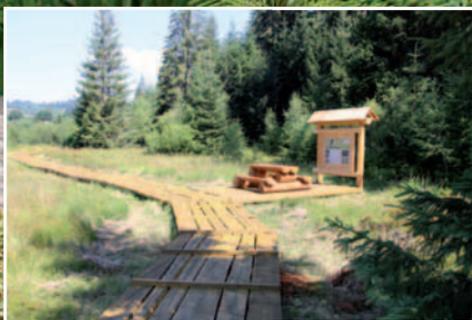

◀ Zastávka č. 1 - Vstup
Station 1 - The Starting Point

Zastávka č. 3 - Flóra rašelinísk
Station 3 - Fen Flora ▶

◀ Zastávka č. 4 - Fauna rašelinísk
Station 4 - Fen Fauna

Zastávka č. 6 - Využívanie prírody
Babej hory v minulosti a dnes
Station 6 - The Use of the
Babia Hora Nature in the Past
and Today ▶

◀ Zastávka č. 7 - Kultúrne
dedičstvo Babej hory
Station 7 - Babia Hora
Cultural Heritage

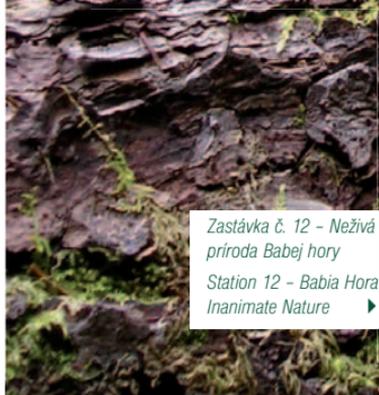
◀ Zastávka č. 9 – Pralesy
Station 9 – Primeval Forests

Zastávka č. 10 –
Fauna Babej hory
Station 10 – Babia
Hora Fauna ▶

◀ Zastávka č. 11 – Flóra Babej hory
Station 11 – Babia Hora Flora

Zastávka č. 12 – Neživá
príroda Babej hory
Station 12 – Babia Hora
Inanimate Nature ▶

Autor textov: Ing. Jozef Mich,
Autori fotografií: Ing. Šimon Kertys, Ing. Róber Trnka, Ing. Marián Habláč, **Recenzia:** RNDr. Jaroslav Kocian,
Preklad textov: Lanard, s.r.o., Námestovo,
Vydala: © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica v roku 2015, **Grafická úprava:** GS Servis, **Tlač:** GS Servis
Náklad: 2000 ks, **ISBN:** 987-80-89802-05-0

Kontaktná adresa: Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajiny oblasti Horná Orava,
Bernolákova 408, 02901 Námestovo, tel.: 043 55 22 466